

Sekretariatet
Daniel Nilsson
Tfn: 063-14 75 71070-576 34 07
E-post: daniel.l.nilsson@regionjh.se

2019-08-27

HSN/667/2019

Motion från Elin Hoffner (V), om våldsutsatta kvinnor och barn

Beskrivning av ärendet

Elin Hoffner för Vänsterpartiets regiongrupp yrkar på att Region Jämtland Härjedalen ska utöka arbetet inom området våld i nära relationer och bland annat ställa frågan om våld på rutin inom Region Jämtland Härjedalens samtliga områden. Vänsterpartiet yrkar att:

- Med stöd av redan utbildad personal ska Regionen vidareutbilda och träna övrig personal i att upptäcka, dokumentera och använda våldfliken i vårt journalsystem.
- Arbetsrutiner för att rutinmässigt ställa frågor om våld i och utanför hemmet upprättas och implementeras i verksamheten.
- Metoder för att bemöta, vårda och behandla våldsutsatta kvinnor på ett professionellt sätt upprättas.
- Utbildningsinsatserna kompletteras med träning på motsvarande sätt som görs vid traumateamträning och regelmässig uppföljning ska ske.

Redogörelse för Region Jämtland Härjedalens arbete

Hälso- och sjukvården samt tandvården är viktiga aktörer som har både ansvar och möjlighet att fånga upp våldsutsatta patienter. Att våldsutsatta upptäcks och får stöd tidigt är av stor vikt eftersom det kan minska risken för omfattande och långvarig ohälsa. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) trädde i kraft år 2014. Dessa föreskrifter fastställer hälso- och sjukvårdens och tandvårdens ansvar inom dessa områden. Förutom detta har Region Jämtland Härjedalen förbundit sig att arbeta mot könsrelaterat våld i och med undertecknandet av Europeiska deklARATIONEN för jämställdhet, CEMR, den 25/8 2009. Undertecknaren av CEMR förbinder sig bl a att stärka insatser mot könsrelaterat våld.

Region Jämtland Härjedalens *Övergripande handlingsplan för jämställd och jämlik verksamhet 2019-2020* som beslutades i januari 2019 innehåller målområdet *Stärkt arbete avseende könsrelaterat våld, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också är en patientsäkerhetsfråga*. Flera olika mätbara aktiviteter ingår under detta målområde; bland annat att framtagna rutiner inom våld i nära relationer ska implementeras, att öka antalet patienter som fått frågan om våld, och att under 2019 upprätta en lotsfunktion med specialistkompetens dit t ex personal

som identifierat en våldsutsatt patient vid behov ska kunna vända sig för stöd och hjälp att hantera ärendet. Ett annat mål är att stärka barnskyddsarbetet och formalisera Barnklinikens barnskyddsteam. Region Jämtland Härjedalen har dock inte avsatt några särskilda medel för handlingsplanens genomförande.

Tack vare riktat statsbidrag som förmedlats via Socialstyrelsen har Region Jämtland Härjedalen haft möjlighet att ha två halvtidsanställda samordnare/utbildare inom området våld i nära relationer sedan hösten 2016. Statsbidraget har kunnat rekvireras årligen under 2016-2019, men inget nationellt beslut finns tyvärr när det gäller eventuellt fortsatt statsbidrag från år 2020 och framåt. Syftet med statsbidraget har varit att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och säkerställa att våldsutsatta personer och deras barn upptäcks inom hälso- och sjukvården och tandvården. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) ska tjäna som utgångspunkt för arbetet. Medlen får användas för insatser som stärker det strukturerade arbetet för att förebygga, upptäcka och agera i mötet med kvinnor och barn och män som är utsatta för eller riskerar att utsättas för våld i nära relation. Statsbidraget ingår även i regeringens 10-åriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. En viktig målsättning både för Region JH och den nationella strategin är **förbättrad upptäckt och starkare skydd** för våldsutsatta kvinnor och barn. **Förbättrad kunskap** är ytterligare en målsättning.

Region Jämtland Härjedalen har sedan hösten 2016 fokuserat på kompetensutveckling samt implementering av våra framtagna rutiner inom området våld i nära relationer för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården samt tandvården för att förbättra upptäckt av våldsutsatta personer och deras barn. Cirka 80 vårdenheter har besökts av samordnarna och deltagit i samordnarnas olika utbildningsinsatser. Olika yrkeskategorier har erbjudits fortbildning om våld i nära relation, hur man ställer frågor om våld, träna på att fråga, hur det ska dokumenteras etc. Utbildning om våld i nära relationer har t ex ingått i introduktionsutbildningen Sjuksköterskans första år och i AT-läkares utbildning. Vi har arbetat för implementering av rutinen att fråga om våldsutsatthet och att veta hur man hanterar svaret. För att underlätta implementering av denna rutin har vi tagit fram och använt en webbutbildning som lagts in i Saba Clouds utbildningskatalog.

En viktig del i utbildningarna är att inkludera yrkesverksammans skyldighet att göra orosanmälan om en våldsutsatt person har minderåriga barn samt att dokumentera våldsutsatthet på ett patientsäkert sätt i journalsystemet. Dokumentationen görs i en särskild mall i Cosmic, där även orosanmälan gällande barn som far illa görs. Att dokumentera i denna mall är ett led i att säkerställa att informationen inte kommer ut i journal på nätet dvs en viktig patientsäkerhetsfråga, både när det gäller våld i nära relationer och personer som lever med hedersrelaterat våld och förtryck.

Akutmottagningen är en viktig instans när det gäller att upptäcka människor som utsatts för våld och det är viktigt att personal där har kunskaper kring det. En mindre del av det erhållna statsbidraget har vi därför valt att avsätta till delfinansiering för att möjliggöra för en personal på Akutmottagningen att gå utbildningar vid Nationellt Centrum för kvinnofrid vid Uppsala Universitet (NCK). Denna personal

har under 2017-2018 gått dels NCK:s universitetskurs ”Mäns våld mot kvinnor – tvärprofessionell kurs för yrkesverksamma” (15 hp) och dels ”Att utbilda om mäns våld mot kvinnor – utbildarkurs” (7,5 hp). Kurserna syftar till att öka kompetensen hos yrkespersoner inom bl a hälso- och sjukvård och tandvård så att de blir bättre på att upptäcka våldsutsatta, ge ett bra bemötande och omhändertagande av våldsutsatta personer, samt arbeta förebyggande mot våld i nära relation.

NCK har regeringens uppdrag att sprida aktuell kunskap och information från Socialstyrelsen och NCK om verksamma metoder för att upptäcka och arbeta med frågor kring mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer våldsutsatta kvinnor inom hälso- och sjukvården och tandvården. Region Jämtland Härjedalen ingår i NCK:s nationella nätverk för detta.

Rutinmässiga frågor om våld har stor betydelse för upptäckt av våldsutsatthet bland såväl vuxna som barn. Våldsutsatta kan dyka upp vart som helst inom hälso- och sjukvården och tandvården. Även *vuxna som har utövat våld* mot andra vuxna eller barn kan fångas upp om hälso- och sjukvården ställer rutinmässiga frågor om erfarenhet av våld. I Socialstyrelsens *Dödsfallsutredningar 2016-2017* konstateras att av de 46 barn och 52 vuxna som senaste tio åren har dödats av närstående eller tidigare närstående personer, har bl a hälso- och sjukvården brustit i att både fråga om våld och att uppmärksamma barnen som anhöriga. Även risken att gärningspersonerna skulle utöva våld uppmärksammades inte, trots att flera av förövarna haft kontakt med hälso- och sjukvården kort tid före mordet. Här kan även nämnas att Socialstyrelsen utvecklat ett metodstöd som benämns ”FREDA-kortfrågor” och är ett kort formulär för att ge professionella stöd för att fråga om våld inom exempelvis hälso- och sjukvård.

Region Jämtland Härjedalen har beslutat att rutinmässigt ställa frågan om våld inom: mödrahälsovården, i sjukskrivningsprocessen, inom vuxenpsykiatri och inom barn- och ungdomspsykiatri. Dock finns inget beslut om att rutinmässigt fråga om våld exempelvis på Akutmottagningen, som har ett patientflöde om cirka 110 patienter/dygn (= 40 000/år) varav ett 50-tal per månad är sk ”mångbesökare”. Mot den bakgrunden är det viktigt att Akutmottagningens personal får fortbildning inom våld i nära relationer så att våldsutsatta upptäcks i tid.

Under 2019 har Region Jämtland Härjedalen inlett ett samarbete med Samordningsförbundet Jämtlands län som vill stärka sitt arbete inom jämställdhetsområdet, och då särskilt våld i nära relationer.

Resultat vid uppföljningar 2017-2019

Antalet patienter som fått frågan om våldsutsatthet och där det har dokumenterats på rätt sätt i Cosmic har ökat sedan år 2016 tack vare denna satsning. Det har skett en ökning och vi har goda exempel såsom BUP, Ungdomsmottagningarna och Mödrahälsovården, men bryter vi ner statistiken på enhetsnivå så ser vi att det är mycket få enheter som har implementerat rutinen i hela personalgruppen. Oftast är det enstaka eldsjälur som bär frågan. En annan utmaning gäller primärvården, där

våra insatser i hög grad riktats till personalen på hälsocentralerna, men där vi har svårigheter att få gehör och engagemang på ledningsnivå. Det finns behov och intresse ute i verksamheterna vad gäller området våld i nära relationer, men det är avsevärda svårigheter för personalen att komma ifrån verksamheten för att dela i fortbildning.

Även inom sjukskrivningsprocessen har vi konstaterat att siffran är mycket låg vad gäller att ställa frågan om våldsutsatthet. När det gäller sjukskrivningar är det svårt att få fram några säkra siffror, men en genomgång år 2018 visade att siffran troligen var mycket låg, cirka 2 procent, trots beslutet att det ska ställas i samtliga sjukskrivningsärenden.

Under år 2018 dokumenterades i Cosmic att 1396 patienter fått frågan om våld, jämfört med år 2017 då 1 095 patienter fick frågan. År 2016 var siffran 511 patienter. Vi ser alltså att det arbete som pågått sedan hösten 2016 har gett resultat men vi har ännu en bra bit kvar innan rutinen att ställa frågan om våldsutsatthet är väl implementerad.

Vid tertialuppföljning jan-april 2019 konstaterar vi tyvärr en minskning från 643 patienter till 567, d v s en minskning om ca 12 procent. Detta är viktigt att uppmärksamma eftersom målet i Övergripande handlingsplan för jämställd och jämlik verksamhet är att under 2019 öka antalet som fått frågan om våldsutsatthet och där dokumentation sker på rätt sätt till 1700 patienter jämfört med 2018 års siffra på 1396 patienter.

Region Jämtland Härjedalens ”Rutin att ställa frågan om våldsutsatthet och veta vad en ska göra med svaret” samt hur en ska dokumentera i journalen på ett patientsäkert sätt finns redan framtagen. Dessutom har en tillhörande webbutbildning tagits fram för att underlätta detta. Nationella kompetenscentrumet för kvinnofrid, NCK, och Socialstyrelsens gemensamma webbaserade Kunskapsbank för hälso- och sjukvården samt tandvården är en viktig källa för oss när det gäller att stödja oss, och att hämta hem material och verksamma arbetsmetoder.

Arbetet med implementering av rutinen att fråga om våld, samt kompetensutveckling av personal fortgår tack vare riktade medel t o m 2019. Dessa medel möjliggör att två samordnare med spetskompetens inom området våld i nära relationer kan arbeta med detta på vardera 50 %. Tyvärr konstaterar vi att det är stora svårigheter för personal att komma ifrån verksamheten för att delta i den fortbildning som erbjuds, och flera utbildningstillfällen har tyvärr fått ställas in på grund av för få anmälda. Dessutom finns, vilket tidigare nämnts, en utbildad person som arbetar på Akutmottagningen och som skulle kunna utgöra en resurs för fortbildning om våld där.

Implementering av nya arbetssätt och metoder kräver kontinuerligt stöd och tar tid, oftast flera år. Det är därför av yttersta vikt att säkra att detta utvecklingsarbete får fortgå kontinuerligt även i framtiden oavsett om fortsatta statsbidrag kommer eller inte efter år 2019.

För mer information kontakta:
Syvonne Nordström, Strateg för jämlik, jämställd verksamhet